

Denne artikkelen er gjengitt i
Norsk vegmuseums årbok for 2020

Da den norske Geita borret i fjell

AV HÅKON AURLIEN

Vegmuseets verkstedleder Ola-Per Lotten er snart ferdig med restaureringen av den norskbygde fjellboringsmaskinen Geita. (Foto: Håkon Aurlien)

Da den norske Geita borret i fjell

AV HÅKON AURLIEN

– Det var noe til velstand da vi fikk Geita, sier Sigvar Moen, 85, fra Elnesvågen. I 1971 var han en av de første som prøvde ut den norskproduserte borevogna Geita fra Kvinesdal som revolusjonerte fjellboringen. Sønnen Frode Moen brukte senere en videreutviklet Super Geita på Atlanterhavsveien i 1988. Denne ble så gitt til Norsk vegmuseum der den nå pusses opp og skal stilles ut utenfor fjellsprengningsmuseet.

Geita var svært anvendelig i stupbratt terreng som skjæringer og tunnelinnslag. Den har en vinsj der wiren kan forankres i en bolt eller i et tre, og ved hjelp av de hydrauliske bena kunne geita så klatre opp og ned eller bevege seg sidelengs. Operatøren kunne stå bakpå ved boring og ved forflytning om det var så bratt at han ikke kunne stå ved siden.

– Det var noe til overgang å få denne maskinen, for den erstattet håndboringen som var veldig tung. Med gummihjul og vinsj dro den seg frem, og var jo bedre å bruke jo brattere det var, forteller Sigvar Moen.

HARD MEDFART

– Hjulboggiene hadde fått hard medfart før vi fikk maskinen. Nå har den fått nye felger med dekk, og nye lager og bolter i felgnavene. Nye foringer og avstandshylser måtte vi maskinere i museets verksted, forteller verkstedleder Ola-Per Lotten.

Far og sønn Frode og Sigvar Moen har begge arbeidet med Geita/Super Geita. (Foto: privat)

Noe sveising måtte også til for å utbedre sprekker i konstruksjonen, oppstått under hard bruk. Hele maskinen er så sandblåst, grunnet og lakkert i det vi også kjenner som vegvesenets gamle gulfarge. Nå gjenstår noe montering og komplettering av slanger før riggen igjen fremstår slik den var den første tiden.

Geita borevogn i arbeid ved sjøkanten etter ras like ved St. Olavs-spranget på riksvei 715, mellom Trondheim og Flakk i april 1982. (Foto: Ingvar Tøndel)

MYE BRUKT PÅ VEGANLEGG

Geita ble mye brukt ved veganlegg på Møre men også i kalksteinsindustrien. Da Sigvar Moen var med bygge kloakktunneler under Oslo fra 1967, gikk det på håndboring med trykkluft. Vibrasjonene og flytting av bormaskinene var tungt arbeid fysisk.

I 1971 kom den første versjonen av Geita og Moen tok den straks i bruk på arbeid på Sunnmøre. Nå kunne han bore 2,5-3 meter lange sprengningshull på 5-6 minutter. Senere ble maskinen videreutvi-

klet og 1974-modellen som nå pusses opp på vegmuseet er utstyrt med boggehjul i stedet for enkle gummi-hjul. Denne fikk da betegnelsen Super Geita.

Sigvar Moen forteller at han selv aldri hadde alvorlige uhell med maskinen de årene han brukte boreriggen. Aldri var han syk heller.

– Den nye utgaven er veldig mye bedre. Utgaven med enkle gummi-hjul veltet for et godt ord og var vel egentlig ganske farlig, forteller sønnen Frode. Han brukte Super Geita siste gang i 1988 da han

Ola-Per Lotten i gang med hjulboggien ved Norsk vegmuseums restaureringsverksted tidlig i 2020. Boggien var en viktig videreutvikling fra den første utgaven av Geita. (Foto: Mass Haugen)

for Søren Hjelvik A/S i Molde skulle bore til bygging for et brukar for den legendariske Storseisundbrua på Atlanterhavsveien.

Firmaet hadde kjøpt maskinen i 1974, men Frode Moen overtok den i 1989 da han startet firmaet Frode Moen Fjellsprengning. Han forteller at firmaets ansatte senere brukte den på en rekke små oppdrag.

OGSÅ I DIRDAL

Norsk vegmuseum har også en første generasjon Geita utstilt. Denne står ved museet i Dirdal i Rogaland og ble kjøpt inn til Statens vegvesen Rogaland i 1971.

Riggen ble først brukt på anlegg på Ropeidhalvøya fra 1971 til 1972, og deretter brukt på anlegg ved Suldalsvegen frem til 1979. Etter dette ble den brukt ved på ulike anlegg i fylket, men ca. 1985 tatt ut av drift fordi den ble opplevd som ustødig.

FRA KVINESDAL

Geita ble produsert av firmaet Reiersdal Maskinindustri som holdt til ved Sandvatn stasjon i Kvinesdal.

Maskinen har et bortårn på 4,5 meter. Den har et hydraulisk støttebein midt under mens hjulene er festet på langsgående akslinger tilknyttet hydraulikksylindere.

Maskinen har trykkluftdrevet bor og vinsj, med trykkluften levert i slange fra en separat kompressor. Trykkluft driver også en hydraulisk motor som sørger for bevegelse i bortårnet, i støttebeinet, og i akslingene der hjulene sitter.

En smøreoljetank til borhammeren og en hydraulikkoljetank er innfelt i ramma, i framkant. Geita har et stort glassfiberdeksel som skjuler og beskytter viktige funksjoner. Dette er hengslet i bakkant og kan vippes opp. Ved bruk kan føreren stå bak geita eller oppe på dekslet.